

„Ja” w przestrzeniach aksjologicznych

Z problematyki podmiotowości w literaturze
XIX–XXI wieku

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3705

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

„Ja” w przestrzeniach aksjologicznych

Z problematyki podmiotowości w literaturze
XIX-XXI wieku

pod redakcją

LESZKA ZWIERZYŃSKIEGO, MONIKI WISZNIOWSKIEJ
i PAWŁA PASZKA

Redaktor serii: Studia o Kulturze
DOBROŚŁAWA WĘŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA

Recenzent
EWA HOFFMAN-PIOTROWSKA

Spis treści

Wstęp (*Leszek Zwierzyński*) / 7

Część I. Figury, epifanie i odwrócenie perspektywy

MAGDALENA SIWIEC: Baudelaire'owska aksjologia w kontekście norwidowskim. Zbliżenie przez etykę? / 15

KAROL SAMSEL: Epifanie Norwida i Miłosza. Próba zbliżenia / 46

LUCYNA NAWARECKA: Ponad dobrem i złem. O „ja” i „Ja” w twórczości Juliusza Słowackiego / 71

LESZEK ZWIERZYŃSKI: Odwrócenie perspektywy – próba innego modelu historii literatury. Metoda wglądków / 87

Część II. Doświadczenie, ślady i Inność

WŁODZIMIERZ SZTURC: Tadeusz Kantor – poezja i Thanatos / 123

PAWEŁ PASZEK: Aksjologia w doświadczeniu twórczym Leo Lipskiego / 141

MAREK BERNACKI: Motywy aksjologiczne w poezji polskiej XX wieku (Miłosz, Zagajewski, Herbert) / 161

BEATA GONTARZ: Meandry etyczne podmiotu w *Sońce* Ignacego Karpowicza / 176

EDYTA SOŁTYS-LEWANDOWSKA: Ja-kobieta. Przestrzeń aksjologiczna
we współczesnej poezji kobiet / 189

Część III. Aksjologia a pogranicza literatury

MONIKA WISZNIOWSKA: Refleksja aksjologiczna w *Eli*, *Eli* Wojciecha
Tochmana / 213

MAŁGORZATA KRAKOWIAK: Jan Błoński. Paradygmat postępowania
krytyka literackiego / 234

AGNIESZKA MARKOWSKA: Mnogość ról i spójność postawy Jana Józefa
Szczepańskiego / 257

TOMASZ GRUSZCZYK: Pogrywanie w romantyzm / 280

LECH GIEMZA: Przestrzeń bloga – przestrzeń dramatu. Blogi księży
jako świadectwo poszukiwania tożsamości / 299

Indeks nazw osobowych / 309

Wstęp

„Ja” w przestrzeni wartości. Obie strony splotu radykalnie rozszczepione przez współczesność. Józef Tischner, sięgając do pism Sørensa Kierkegaarda, Fryderyka Nietzschego i Martina Heideggera, wskazuje dramat jako zasadniczą postać tego, co „ja” wydarza się w obliczu wartości. Dramat egzystencji, poszukiwania prawdy, sensu życia. Dramatyczność była już zresztą cechą źródłowego symbolu naszej tradycji filozoficznej – Platońskiej jaskini. Mrok, ekspresja obrazu, sytuacja zamknięcia, ale i potencjalna dynamika, transgresyjność.

Inną próbę określenia konturów tego, który stoi w obliczu wartości, podejmuje w swej *Księżeczce o człowieku* Roman Ingarden. Istotą człowieczeństwa jest to, że człowiek stwarza własną rzeczywistość – sferę konstytuowaną przez wartości; rzeczywistość „ponad stan”, przekraczającą potrzeby życiowe, utylitarne. Realność tej sfery jest inna niż świata przyrody, ale posiada swoją, ontyczną obiektywność. Ta „ludzka rzeczywistość” współtworzy, rozwija nasze człowieczeństwo, my zaś urzeczywistniamy wartości, konkretyzując je w świecie. Przekraczanie świata przyrody w stwarzaniu sfery wartości stanowi podstawowy, źródłowy ruch naszej transcendencji. Działanie w sferze wartości, ich realizacja, stanowi jedną z ontycznych podstaw odpowiedzialności, określającej w istotowy sposób człowieczeństwo. Jako drugi ontyczny fundament odpowiedzialności Ingarden wskazuje ciągłość cielesno-psychiczną „ja”, jego nieprzerwaną tożsamość.

Tożsamości jednak nie otrzymujemy gotowej. Jak wskazuje Charles Taylor, od romantyzmu począwszy, musimy ją – każdy dla siebie – stwarzać, budując stały horyzont wartości. To zadanie może stanowić jeden z tematów naszych rozważań. Tworzenie, człowiek jako twórca – nie tylko wartości estetycznych, lecz także „ponadestetycznych” – to inny ważki temat. Niewątpliwa jest rola sztuki i literatury w istoczeniu się wartości i możliwości ich poznania. Literatura ujawnia to, co istotne, pozwala, jak podkreśla Tischner, przedzierać się do prawdy, unaoczniać ją. Skupia świat w sieci ludzkich sensów, artykułowanych bezpośrednio naszym językiem. Literatura jest radykalna, radykalniejsza niż myśl dyskursywna. Już romantyczna poezja dostrzegła kryzys podmiotu (splciony z kryzysem wartości) i zaczęła stwarzać drogi wyjścia – zarówno w nowym ukonstytuowaniu „ja”, jak i w odnowieniu przestrzeni wartości. Później dokonały się dalsze, modernistyczne przemiany, które w postaci tropów opisuje Ryszard Nycz (rozszczepienie, defragmentacja, zanikanie bytowości „ja” – „śmierć autora”). Wreszcie płynność „ja” wydobywana (stwarzana) przez postmodernizm. Nowe genderowe, queerowe i posthumanistyczne modele podmiotowości. Rozszczepienie „ja”, które Ingarden wskazał jako margines, coś wyjątkowo się wydarzającego – teraz staje przed nami jako centralne, podstawowe zjawisko. A przestrzeń wartości także się powieliła, pączkuje (przestrzenie wirtualne, wieloświatowość), utrudniając rozpoznanie.

Znaczenie literatury polega jednak także na tym, że tworzone przez siebie koncepcje świata, bytów i zjawisk konkretyzuje w postaci czegoś realnie istniejącego, unaoczniając, czym są i co się z nimi dzieje. Podobnie unaocznia ona nasze „ja” w splocie z wartościami. Literatura stwarza, organizuje pole, na którym to, co się wydarza, może być oglądane i badane. Korzystając z tej ontologicznej zdolności literatury, a także z szerokiego spektrum darowanych przez nią zjawisk, pytamy w książce o przygody „ja” w przestrzeniach wartości. O to, co mówią o nich formy literackie, nowe postaci literatury. A także stare w nowym odczytaniu.

Pierwszą część książki wypełniają opracowania, których autorzy, w celu zbadania i opisu przestrzeni aksjologicznych poezji sku-

piają się w szczególny sposób na figurach poetyckich (metaforach, symbolach, epifaniach i obrazach). Przenikają się w tej części romantyczne i modernistyczne obszary literatury, badane najczęściej w przekrojowym, komparatystycznym ujęciu. Niezwykle interesująca wydaje się dyskusja między tekstami dotyczącymi relacji dobra i zła, i szerzej – o różnych kształtach świata wartości. Rozpoczyna tę rozmowę Magdalena Siwiec, ukazując modernistyczny przełom w ujmowaniu przestrzeni aksjologicznej i usytuowaniu w niej „ja”, jaki dostrzec można w *Kwiatach zła* Charles’a Baudelaire’a, polegający na podważeniu obiektywności rzeczywistości aksjologicznej, nienaruszalności związków dobra i piękna. Poeta wyklęty ukazał w swych wierszach naocznie, że przestrzeń wartości jest istotowo subiektywna i relacyjna, że w człowieku nieuchronnie istnieje zło, i że wyjściem może być albo stworzenie w sobie własnej, prawdziwej przestrzeni aksjologicznej, albo całkowite zanurzenie w złu świata. To wszystko zmienia postać świata nowoczesnego i sytuację „ja” w nim. Autorka opisuje zetknięcie z ową nową sytuacją aksjologiczną, widoczne w poezji Cypriana Norwida, spoglądającego na nią jednak jakby z drugiej, niż Baudelaire, strony.

Karol Samsel dyskutuje niejako z takim ujęciem aksjologii Norwida. Wykorzystując jako punkt odniesienia poezję Czesława Miłosza, na nowo (inaczej) określa zespół konstytutywnych aspektów poezji Norwida. Badacz w centrum umieszcza nowatorski opis Norwidowskiej epifanii (model epifanii racjonalnej), a w jej soczewce odczytuje na nowo kształt poematu *Assunta*, a także sposób usytuowania i funkcjonowania w przestrzeni wartości Norwidowskiego bohatera-narratora i – szerzej – Norwidowskiej lektury świata i poezji.

Autorzy kolejnych dwóch szkiców ujmują teksty romantyczne w lustrze myśli późniejszej. Tekst Lucyny Nawareckiej ukazuje trudną, ontologiczną aksjologię genezyjskiej poezji Juliusza Słowackiego w perspektywie Nietzschego, podważającej tradycyjną aksjologię filozofii, co pozwala precyzyjniej i ciekawiej ująć ważne aspekty świata wartości genezyjskich. Kończący tę część tekst o odwróceniu perspektywy nie tylko pozwala zarysować aksjologiczne kształty przestrzeni, określające sytuację i bytowość pod-

miotów w poezji Juliusza Słowackiego i Bolesława Leśmiana, lecz także umożliwia zaproponowanie nowego modelu historycznoliterackiego czytania, ustanawiając swoistą hermeneutyczną klamrę dla całej komparatystycznej części książki.

Część drugą książki organizują problemowo i formatują niejako teksty Włodzimierza Szturca i Edyty Sołtys-Lewandowskiej. Włodzimierz Szturc, którego tekst o poezji Tadeusza Kantora rozpoczyna ten segment rozważań, określa w nim w sposób fundamentalny sytuację człowieka we współczesności. Zanikły już metafory i symbole, istnieją tylko rzeczy, ich ślady w przestrzeni pamięci. W tekstach Kantora ujawnia się podwójność Autora (w świecie, a zarazem przy Wyjściu). Sytuacja drzwi wyzwala w szczególny sposób ostrość przestrzeni aksjologicznej i draży usytuowanie człowieka w Bycie.

Szkic Marka Bernackiego traktuje o zapaści świata wartości w modernistycznym świecie (Miłosz) i próbach jego restauracji na zupełnie nowych podstawach tekstowych, antropologicznych i epistemologicznych w poezji twórców Nowej Fali. W tekście Bernackiego można dostrzec kontynuację problemów zarysowanych w pierwszej części książki.

Próbie teoretycznego opisu niezaistniałej (niewykrystalizowanej) przestrzeni wartości i związanej z tym „rozmytej” postaci „ja”, Sołki, bohaterki współczesnej polskiej powieści, podjęła w swym tekście Beata Gontarz.

Paweł Paszek z kolei ukazuje w swym opracowaniu problem aksjologicznego waloryzowania twórczego doświadczenia w dziele Leo Lipskiego. Akt pisania stanowi tu próbę organizacji tego, co przekracza proste pojmowanie doświadczeń granicznych, a etyczne zobowiązanie zawarte w dziele współtworzy specyficzną jego poetykę.

Edyta Sołtys-Lewandowska w tekście o „ja” kobiecym i przestrzeni aksjologicznej tworzonej przez owo „ja” odsłania inną, odrębną, zasadę jej skupiania. „Ja” kobiece kieruje się zasadą empatii (tu granicznym, traumatycznym zjawiskiem okazuje się urodzenie Niezaistniałego dziecka). Istotą opisanego w analizowanej poezji niezwykłego kobiecego zachowania jest zdolność do swoistego,

upodmiotawiającego stwarzania przestrzeni Innemu. Przypomina to odległe, ale istotowo, akt boskiego wycofania własnego Ja w celu uczynienia Nicości jako miejsca na stworzenie świata, opisanego w symbolicznym tekście żydowskiej Kabały.

W ostatniej części książki badaniu poddano przestrzeń aksjologiczną w pogranicznych przestrzeniach literackich. Najbardziej dramatycznie owa przestrzeń objawia się w opisanych przez Monikę Wiszniowską reportażach Wojciecha Tochmana, w których wartości na nowo – inaczej – konstytuują się w granicznych, traumatycznych spotkaniach z nagą Twarzą Sieroty, Wdowy, Innego...

Kolejne dwa teksty ukazują zarys świata wartości dany w życiu literackim. Najpierw w niezwykłym, indywidualnym horyzoncie aksjologicznym wybitnego krytyka literackiego, historyka literatury Jana Błońskiego, opisanym przez Małgorzatę Krakowiak, a następnie w życiu, sylwetce i literackiej drodze Jana Józefa Szczepańskiego opisanym przez Agnieszkę Markowską.

Dwa kolejne teksty przedstawiają dzieło (wydarzenie) świata wartości w innych przestrzeniach pogranicznych, tym razem obecnych także w postaciach badanego medium. W szkicu Tomasza Gruszczyka wartości ujawniają się w wyborach proponowanych w grze komputerowej, opartej na kanonicznej niegdyś lekturze szkolnej (*Popiół i diament* Jerzego Andrzejewskiego), a w tekście Lecha Giemzy – w osobistych i interesujących świadectwach księży zmagania się ze światem wartości w życiu codziennym, zawartych w dramatycznych często tekstach ich blogów.

Leszek Zwierzyński

Indeks nazw osobowych

A

Abramowska Janina 259, 260
Acquisto Joseph 36, 37, 42
Adamowicz-Pośpiech Agnieszka 215, 231
Anders Władysław 146
Andrzejewski Jerzy 11, 283–286, 290, 291, 298
Antczak Jacek 216, 231
Arystoteles 165, 174
Augustyn, św. 31
Augustyn z Hippony 144
Aureliusz Marek 144, 170–175
Avice Jean-Paul 37, 42

B

Baczyński Kamil 94
Bağlajewski Arkadiusz 245, 246, 254
Balcerzan Edward 144, 145, 158, 246
Banasiak Bogdan 143, 158
Baran Bogdan 163, 174
Barańczak Stanisław 167, 168, 174
Barbey d'Aureville Jules 22, 23, 41
Bargielska Justyna 191–193, 195, 196, 208, 210
Barthes Roland 87, 246
Baudelaire Charles 9, 15–45

Bauman Zygmunt 24, 43, 184–186, 225, 227, 231
Beethoven Ludvig van 132
Beksiński Zdzisław 260
Benedyktowicz Zbigniew 284, 297
Benjamin Walter 24, 36, 43
Bentkowski Władysław 24
Bernacki Marek 10, 161–175
Będkowski Marcin 69
Białoszewski Miron 94, 113
Bielik-Robson Agata 47, 53, 66, 68, 69
Bikont Anna 251, 254
Biliński Krzysztof 39, 43
Blanchot Maurice 157, 158
Blandzi Seweryn 181, 186
Bloom Harold 81, 90
Błoński Jan 11, 234–256
Bobko Aleksander 73, 85
Bocheński Jacek 274
Bolecki Włodzimierz 252–254
Bomba Radosław 215, 231
Bonawentura, św. 52
Boniecki Adam 268
Borowy Waclaw 244
Brandys Kazimierz 161
Brecht Bertolt 269
Broch Hermann 127
Brodzka-Wald Alina 235, 253, 255

- Bryll Ernest 285, 286, 296
Bryś Marta 127
Brzozowski Jerzy 16, 43
Brzozowski Stanisław 15, 16, 18, 22–25, 41–43, 45, 248–250, 254, 288, 296
Buber Martin 166, 174
Budzyk Kazimierz 214, 231
Bugajski Leszek 184, 186
Burzyńska Anna 176, 186
Burzyńska Anna Róża 126, 138, 139
Burzyński Jan 182, 187
Buś Marek 68
Byron George Gordon 58, 59
- C
- Caillois Roger 280, 296
Calonne Alphonse de 33
Cellini Benvenuto 144, 158
Chateaubriand Francois-René 79
Chevalier Jacques 248, 255
Chlebowski Piotr 37, 43, 44
Chmielewska Katarzyna 25, 43
Chmielowiec Michał 147, 148, 152
Chwin Stefan 65, 68, 239, 240, 253, 254
Cieszkowski August 40
Cieślak-Sokołowski Tomasz 246, 254
Conrad Joseph, właśc. Korzeniowski Józef Teodor Konrad 213, 215, 231, 264, 265
Cybulski Zbigniew 288
Cyranowicz Maria 191
Czapliński Przemysław 184, 186, 206, 208
Czapski Józef 147, 148
Czyżewski Lech 157, 158
- D
- Danek Danuta 77, 78, 84
Danielewicz Michał 281, 297, 298
Dante Alighieri 127
Darwin Karol 65, 68
Dauksza Agnieszka 150, 158
- Dermutz Klaus 131, 138
Dębska-Kossakowska Aleksandra 216, 231
Długosz Jan 77
Dobrzyńska Teresa 192, 208
Dolar Mladen 124, 138
Dostatni Tomasz OP, ksiądz 300
Dostojewski Fiodor 62, 63, 69
Dulamon Frédéric 33
Dunajski Antoni 16, 30, 35, 43
Dupont Pierre 17
Duranty Edmond 20
Dybiak Krzysztof 247, 253, 254
- E
- Elbinger Ida 146
Eliot Thomas Stearns 47
Elizondo Salvadore 142
Elzenberg Henryk 170, 172–174
Emerson Ralph Waldo 54
Emmanuel Pierre 30, 43
Eugenia cesarzowa 30
- F
- Faulkner William 141
Fazan Katarzyna 126, 136, 138, 139
Feliksiak Elżbieta 20, 22, 37, 39, 43
Fert Józef 30, 37, 43
Fichte Johann Gottlieb 82, 84
Fiedorcuk Julia 204–210
Fieguth Rolf 25, 43
Fini Leonor 59
Fiut Aleksander 60, 61, 68, 234, 254, 255
Flaszen Ludwik 235, 245
Flaubert Gustav 21, 30, 43
Foucault Michel 143–145, 152, 158
Fould Achille 30
Freud Sigmund 137
- G
- Gadacz Tadeusz 47, 68, 69
Gadamer Hans-Georg 89

Gajcy Tadeusz 94
Gajewska Ewelina 164, 174
Gautier Teofil 30
Giedroyc Jerzy 147
Gielata Ireneusz 183, 186
Giemza Lech 11, 290–307
Glensk Urszula 214, 219, 231
Głowala Wojciech 243, 255
Głowiński Michał 15, 43, 59, 69, 141, 142, 144, 158, 162, 253, 254, 259
Goethe Johann Wolfgang von 131
Gombrowicz Witold 64, 125, 148, 240
Gomulicki Juliusz Wiktor 16, 17, 44, 49, 68
Gontarz Beata 10, 176–188, 216, 231, 266, 276
Gosk Hanna 148, 151, 158
Goszczyński Seweryn 59, 69
Goudall Louis 19, 20, 41
Gross Jan Tomasz 251, 254, 255
Gruszczyk Tomasz 11, 280–289
Gruszczyński Marcin 27, 44, 47, 68, 69
Gumkowski Marek 79, 84
Guyaux André 18–20, 23, 33, 43

H
Habans Jean 20
Handke Ryszard 213, 214, 231
Hartwig Julia 275, 276
Heck Dorota 64, 68
Heidegger Martin 7, 71, 108, 135, 138, 162, 163, 174, 181, 186
Helman Alicja 287, 288, 297
Heraklit 181
Herbert Zbigniew 94, 161, 169–175
Herer Michał 144, 158
Herling-Grudziński Gustaw 215, 231
Hildebrand Dietrich von 177, 187, 264
Hintz Marcin 302, 306
Hölderlin Friedrich 135, 143, 158
Huelle Paweł 215, 217, 231
Huizinga Johan 280, 297

I
Ingarden Roman 7, 8, 173, 258
Inglot Mieczysław 20, 44
Irzykowski Karol 242, 243, 253, 255
Iwaskiewicz Jarosław 270

J
Jackiewicz Aleksander 288, 289, 291, 297
Jackson John E. 37, 42
Jagielski Wojciech 229
Jan Błoński 46, 68
Janin Jules 21
Janion Maria 79, 84, 264, 265, 286, 287, 294, 295, 297
Jarema Maria 135
Jarnuszkiewicz Antoni 71, 74, 77, 82–84
Jasnowski Paweł 227, 231
Jaszewska Maja 215, 227, 232
Jauss Hans Robert 17, 43
Jezus Chrystus 105, 113, 114, 223
Jędrzejko Ewa 281, 297

K
Kaczmarkowski Michał 17, 43
Kafka Franz 157, 158
Kalinowska Maria 78–80, 84, 85
Kania Ireneusz 24, 43
Kant Immanuel 168
Kantor Tadeusz 10, 123–137
Kapuściński Ryszard 216, 222, 225, 227–229, 231
Karcz Andrzej 260
Karoń-Ostrowska Anna 249, 255
Karpowicz Ignacy 176–188
Kartezjusz 79, 144
Kasperski Edward 31, 43
Kačka Eliza 15, 43
Kierkegaard Søren 7
Kijowski Andrzej 33, 43, 235
Kiślak Elżbieta 79, 84
Klaczko Julian 20

- Klary Beata Patrycja 191, 197, 200, 209, 210
 Kleiner Juliusz 71, 72, 81, 83–85
 Kłoczowski Jan Andrzej OP 177, 187
 Kobiałka Michał 137, 138
 Kochanowski Jan 242, 244
 Komendant Tadeusz 158
 Konieczny Jacek 185, 186
 Kopernik Mikołaj 50
 Kornacki Krzysztof 286, 297
 Kornhauser Julian 167
 Korpysz Tomasz 61, 69
 Korzeniowski Teodor Józef Konrad, zob. Conrad Joseph
 Kosiński Dariusz 295, 296, 297
 Kot Dobrosław 177, 186
 Kozak Magdalena 73, 85
 Kozicka Dorota 236, 246, 254, 255
 Koźmian Jan 20, 21
 Koźmian Stanisław 20
 Krakowiak Małgorzata 11, 234–256
 Krall Hanna 216, 217, 219, 229, 231
 Krasieński Zygmunt 20, 83
 Kraszewski Józef Ignacy 20, 34
 Krukowska Halina 58, 69
 Kruszewski Marek, ksiądz 304, 307
 Krynicki Ryszard 167
 Krzyżanowski Julian 84, 85
 Kuczera-Chachulska Aleksandra 32, 43
 Kuczynska-Koschany Katarzyna 191, 201, 209
 Kunicki Wojciech 64, 68
 Kurecka Maria 280, 297
 Kutz Kazimierz 291
 Kuziak Michał 47, 68, 81, 84
 Kydryński Juliusz 157
- L**
- Lacan Jacques 82
 Lam Andrzej 143, 158
 Legeżyńska Anna 190, 209
 Lem Stanisław 257, 275, 276
- Lemański Wojciech, ksiądz 299
 Leszczyński Marcin 81, 85
 Leśmian Bolesław 10, 47, 69, 89, 93–96, 98, 99, 102–108, 110–116
 Leśniewska Maria 16, 43
 Lévinas Emmanuel 71, 73, 74, 77, 225
 Libera Leszek 57, 68
 Lipschütz Samuel 146
 Lipschütz Tonia (z domu Orester) 146
 Lipski Jan Józef 273
 Lipski Leo 10, 141, 143, 145–158
 Lipszyc Adam 24, 43
 Lisicki Paweł 166, 174
 Llossa Mario Vargas 142, 159
 Locke John 271
 Lubelski Tadeusz 285, 297
- Ł**
- Łapiński Zdzisław 22, 38, 39, 43
 Ławski Jarosław 48, 69, 79, 80, 84
- M**
- MacCannell Dean 227, 231
 Machcewicz Paweł 251, 255
 Maciejewski Marian 90
 Maciejowska Agnieszka 146, 147, 158, 159
 Magala Sławomir 225, 232
 Makowski Stanisław 60, 69
 Malczewski Antoni 58, 59, 64, 69
 Malczewski Jacek 125
 Małgowska Hanna 214, 231
 Man Paul de 197, 209
 Mann Thomas 245
 Markiewicz Henryk 214, 231 234, 249, 254, 255
 Markowska Agnieszka 11, 257–279
 Markowski Michał Paweł 143, 158, 177
 Massin Jean 19, 33, 43
 matka Makryna, właśc. Makryna Mieczysławska 100, 101, 102, 106, 116
 Matuszek Angelika 164, 174

- McGinnis Reginald 30, 43
Merdas Alicja 15, 39, 43
Meyerhold Wsiewołod 131
Michelet Jules 39
Mickiewicz Adam 67, 68, 93, 102, 250
Mieszko I 77
Mikołajewski Jarosław 218, 231
Mikulášek Miroslav 163
Miłobędzka Krystyna 191, 201–204,
206, 209, 210
Miłosz Czesław 9, 10, 46–70, 161–
166, 173–175, 240, 251, 252
Mrożek Sławomir 240, 249
- N**
Najder Zdzisław 213, 231, 269
Nawarecka Lucyna 9, 71–86
Nawarecki Aleksander 106
Newton Izaak 50
Nietzsche Fryderyk 7, 9, 64, 68, 71,
72, 76, 84, 85, 166
Nieukerken Arent van 37, 38, 44, 47,
68
Nikifor (Nikifor Krynicki, właśc. Epi-
faniusz Drowniak) 268
Norwid Cyprian 9, 15–70, 290, 291,
297
Nowacki Dariusz 184, 186, 246, 247,
255
Nycz Ryszard 8, 15, 43, 46, 47, 69,
147, 159
Nyczek Tadeusz 167, 174
- O**
Oehler Dolf 30, 44
Opacki Ireneusz 89, 112
Opęchowski Jan 26, 28, 44
Orski Mieczysław 184, 186
Ozimek Stanisław 286, 297
- P**
Paluch-Cybulska Małgorzata 129,
134, 136, 138, 139
Pańkowski Jerzy 302, 306
Pascal Blaise 247, 248, 255
Pasicka Małgorzata 215, 231
Paszek Paweł 10, 141–160
Paściak Józef 177, 187
Pawelec Andrzej 40, 44
Paweł, św. 305
Pawlak Beata 214
Pawlikowski Adam 289
Persak Krzysztof 251, 255
Phelan James 214, 231
Picasso Pablo 125, 136
Pichois Claude 29, 33, 37, 42, 43
Pilch Jerzy 260
Piwińska Marta 90
Platon 73
Pleśniarowicz Krzysztof 136, 138
Plutarch 144
Pniewski Dariusz 16, 44
Podbielski Henryk 165, 174
Polechoński Krzysztof 64, 68
Polkowski Jan 173
Popławska Joanna 215, 231
Popławski Krzysztof OP, ksiądz 302,
306
Porębski Mieczysław 129, 139
Prokopiuk Jerzy 127, 138, 139
Proust Marcel 241
Przyboś Julian 94
Przybylski Ryszard 59, 69
Przybyszewska Agnieszka 282, 297
Puzyna Konstanty 235
Puzynina Jadwiga 16, 44
- R**
Radomski Andrzej 215, 231
Radoniewicz Józef 129, 135
Reicher-Thonowa Gizela 79
Reiter Marian 171, 174
Rembrandt Harmensch van Rijn 131
Reszke Robert 166, 174
Rilke Rainer Maria 183
Rogowska Marta Ewa 69

- Rousseau Jean-Jacques 19, 57, 144
Rycerz Danuta 142, 159
Ryś Grzegorz, ksiądz 302, 306
Rzeczpiński Sławomir 58, 59, 64, 69
Rzońca Wiesław 18, 44
- S
- Said Edward 222
Samsel Karol 9, 46–70
Sartre Jean-Paul 166
Sawicki Stefan 16, 18, 30, 37, 39, 44, 61, 69, 214, 231, 260, 261
Schlegel Karl Wilhelm Friedrich 82
Schulz Bruno 125
Seneka 144, 171, 172
Sęp Szarzyński Mikołaj 240, 242, 244
Shelley Percy Bysshe 36
Siciński Andrzej 284, 297
Siekierski Paweł 60, 69
Siewierski Henryk 49, 69
Siewior Kinga 221, 231
Siwiec Magdalena 9, 15–45
Skalińska Ewangelina 62, 63, 69
Skarga Barbara 145
Sławek Tadeusz 145
Sławińska Irena 16, 23, 44
Sławiński Janusz 89, 238–240, 253, 255
Słodownik Agnieszka 281, 297, 298
Słowacki Juliusz 9, 10, 57, 68, 72, 89, 93–95, 98, 100, 102–104, 106, 108–111, 116, 117, 250, 288, 296
Smulski Jerzy 284, 297
Socha Jacek, ksiądz 302, 306
Sokołowski Mikołaj 48, 69
Sołtys-Lewandowska Edyta 10, 189–210, 215, 231
Sontag Susan 222, 225, 229, 232
Stala Marian 173
Stalin Józef 283
Stefanowska Zofia 22, 34, 35, 44
Stern Jonasz 132
Stróżewski Władysław 174
Strzemiński Władysław 126
Sulikowski Andrzej 268
Szczepan-Wojnarska Anna 300, 306
Szczepański Jan Józef 11, 219, 257, 259, 260, 262, 263, 265, 266, 268–273
Szczygieł Mariusz 219, 232
Szestow Lew 75, 76, 85
Szota Michał 282, 297, 298
Szturc Włodzimierz 19, 123–140
Szymanowski Karol 21
Szymański Wiesław Paweł 68
- Ś
- Śliwiński Marian 48, 60, 69
Śliwiński Piotr 191, 193, 209
Świątek Sławomir 55, 69
Świeściak Alina 205, 206, 209
- T
- Taranek Olga 81, 85
Tarnowska Maria 54, 68
Tatara Marian 89
Tatarkiewicz Anna 280, 296
Tatarkiewicz Władysław 171, 174, 258
Taylor Charles 8, 27, 40, 44, 47, 53, 66, 68, 69
Telicki Marcin 190, 209
Tertulian 76
Thierry Eduard 30
Thoreau Henry David 54
Tiedemann Rolf 24, 43
Tischner Józef 7, 8, 73, 77, 85, 176, 177, 179, 181, 186, 187, 225, 249, 255, 273
Tochman Wojciech 11, 214–232
Toeplitz Jerzy 286, 297
Tomalak Barbara 164, 174
Tomczok Marta 141, 158, 159
Towiański Andrzej 83
Treugutt Stefan 81, 85
Trębicka Maria 23
Trzebiński Andrzej 65

- Trznadel Jacek 31, 34, 44
Turczyn Anna 131, 138
Turowicz Jerzy 275
Turowski Andrzej 126, 139
Tyszczyk Andrzej 214, 231
- U
- Uniłowski Krzysztof 247, 255, 260
Urbanowski Maciej 244, 255
- V
- Vermeer Johannes 226
- W
- Wajda Andrzej 283–286, 288–293, 297, 298
Walas Teresa 17, 44, 214, 231
Warchala Michał 20, 36, 44
Weber Samuel 182, 187
Weil Simone 29
Wełnicki Grzegorz 226
Wergiliusz (Publius Vergilius Maro) 127
Werner Andrzej 235, 255
Węgierska Zofia 18, 44
White Hayden 87
Whitman Walt 54
Wierczyńska Sylwia 230, 232
Wirpsza Witold 280, 297
Wiszniewska Monika 11, 213–233
Witkacy, właśc. Witkiewicz Stanisław Ignacy
Witkiewicz Stanisław Ignacy 203, 240, 241
Wittlin Józef 147
- Wodziński Cezary 75, 85, 145
Wojtkiewicz Witold 125, 137
Wolski Paweł 141, 156, 158, 159
Wołkowicz Anna 24, 43
Wołoszyn Beata 29, 44
Wójcik Joanna 192, 197, 200, 210
Wydźga Bohdan 27
Wyka Kazimierz 234, 235, 239, 243, 244, 248, 249, 253, 255
Wyrzykowski Stanisław 84
Wysocki Piotr 250
Wyspiański Stanisław 183
- Z
- Zabierowski Stefan 264, 265
Zaczyński Marian 241, 254
Zagajewski Adam 161, 167–169, 173–175
Zajączkowski Ryszard 30, 39, 44
Zaleski Józef Bohdan 20, 21
Zenon z Kition 171
Zieleńczyk Adam 82, 84
Ziemia Kwiryna 80–82, 85
Zwierzyński Leszek 11, 81, 84, 85, 87–120
- Ż
- Żeleński Tadeusz Boy 248, 255
Żmigrodzka Maria 79, 84
Żukowski Tomasz 235, 253, 255
Żurowska Maria 280, 296
Żurowski Maciej 17, 18, 25, 44
Żydek-Bednarczuk Urszula 281, 297
Żywiołek Artur 48, 67, 69

Na okładce: William Blake: *The Ancient of Days*
kopia K – 2 okładki jego książki pt. *Europe a Prophecy* (1793)
© Fitzwilliam Museum, Cambridge

Redaktor
BARBARA KONOPKA

Projektant okładki i stron działowych
BEATA KLYTA

Redaktor techniczny
MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korektor
MARZENA MARCZYK

Łamanie
BARBARA WILK

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3304-5
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3305-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail:wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 19,75. Ark. wyd. 18,0.
Papier Offset. kl. III, 90 g. Cena 26 zł (+ VAT)

Druk i oprawa
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław